त्वं शीघ्रं गच्छसीत्येकोऽब्रवीन्नेति तथाऽपरः । नेति नेति च तौ राजन् परस्परमथोचतुः ।
तयोर्विस्पर्द्धतोरेवं शपथोऽयमभूत्तदा । सहसोद्दिश्य विपुलं ततो वाक्यमथोचतुः ।
आवयोरनृतं प्राह यस्तस्याभूद्द्विजस्य वै । विपुलस्य परे लोके या गतिः सा भवेदिति ।
एतच्छ्रुत्वा च विपुलो विषण्णवदनोऽभवत् । एवं तीव्रतपाश्चाहं कष्टश्चायं परिश्रमः । २२५
मिथुनस्यास्य किं मे स्यात् कृतं पापं यथागतिः । अनिष्टा सर्व्वभूतानां कोर्त्तिताऽनेन मेऽद्य वै ।
एवं सञ्चिन्तयन्नेव विपुलो राजसत्तम । अवाङ्मुखो दीनमना दध्यौ दुष्कृतमात्मनः ।
ततः षडन्यान् पुरुषानक्षैः काञ्चनराजतैः । अपश्यद्दीव्यमानान् वै लोभहर्षान्वितांस्तथा ।
कुर्व्वतः शपथं तेन यः कृतो मिथुनेन तु । विपुलं वै समुद्दिश्य तेऽपि वाक्यमथाब्रुवन् ।
लोभमास्थाय योऽस्माकं विषमं कर्त्तुमुत्सहेत् । विपुलस्य परे लोके या गतिस्तामवाप्नुयात् । २२७०
एतच्छ्रुत्वा तु विपुलो नापश्यद्धर्म्मसङ्करं । जन्मप्रभृति कौरव्य कृतपूर्व्वमथात्मनः ।
स प्रदध्यौ तथा राजन्नग्नावग्निरिवाहितः । दह्यमानेन मनसा शापं श्रुत्वा तथाविधं ।
तस्य चिन्तयतस्तात बह्वी दिननिशा ययुः । इदमासीन्मनसि च रुच्या रक्षणकारितं ।
लक्षणं लक्षणेनैव वदनं वदनेन च । विधाय न मया चोक्तं सत्यमेतद्गुरोस्तया ।
एतदात्मनि कौरव्य दुष्कृतं विपुलस्तदा । अमन्यत महाभाग तथा तच्च न संशयः । २२७५
स चम्पां नगरीमेत्य पुष्पाणि गुरवे ददौ । पूजयामास च गुरुं विधिवत् स गुरुप्रियः ।
इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्व्वणि आनुशासनिके पर्व्वणि विपुलोपाख्याने द्वाचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४२ ॥
॥ भीष्म उवाच ॥ तमागतमभिप्रेत्य शिष्यं वाक्यमथाब्रवीत् । देवशर्म्मा महातेजा यत्तच्छृणु जनाधिप ।
॥ देवशर्म्मोवाच ॥ किन्ते विपुल दृष्टं वै तस्मिन् शिष्य महावने । ते त्वां जानन्ति विपुल आत्मा च रुचिरेव च ।
॥ विपुल उवाच ॥ ब्रह्मर्षे मिथुनं किन्तत् के च ते पुरुषा विभो । ये मां जानन्ति तत्त्वेन यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
॥ देवशर्म्मोवाच ॥ यद्वै तन्मिथुनं ब्रह्मन्नहोरात्रं हि विद्धि तत् । चक्रवत् परिवर्त्तेत तत्ते जानाति दुष्कृतं । २२८०
ये च ते पुरुषा विप्र अक्षैर्दीव्यन्ति हृष्टवत् । ऋतूंस्तानभिजानीहि ते ते जानन्ति दुष्कृतं ।
न मां कश्चिद्विजानीत इति कृत्वा न विश्वसेत् । नरो रहसि पापात्मा पापकं कर्म्म वै द्विज ।
कुर्व्वाणं हि नरं कर्म्म पापं रहसि सर्व्वदा । पश्यन्ति ऋतवश्चापि तथा दिननिशेऽप्यनु ।
तथैव हि भवेयुस्ते लोकाः पापकृतो यथा । कृत्वा नाचरतः कर्म्म मम तच्च यथाकृतं ।
ते त्वां हर्षस्मितं दृष्ट्वा गुरोः कर्म्मनिवेदकं । स्मारयन्तस्तथा प्राहुस्ते यथा श्रुतवान् भवान् । २२८५
अहोरात्रं विजानाति ऋतवश्चापि नित्यशः । पुरुषे पापकं कर्म्म शुभं वाऽशुभकर्म्मिणः ।
तत् त्वया मम यत् कर्म्म व्यभिचाराद्भयात्मकं । नाख्यातमिति जानन्तस्ते त्वामाहुस्तथा द्विज ।
तेनैव हि भवेयुस्ते लोकाः पापकृतो यथा । कृत्वा नाचरतः कर्म्म मम यच्च त्वया कृतं ।
त्वयाऽशक्या च दुर्वृत्ता रक्षितुं प्रमदा द्विज । न च त्वं कृतवान् किञ्चिदेनः प्रीतोऽस्मि तेन ते ।
यदि त्वहं त्वां दुर्व्वृत्तमद्राक्षं द्विजसत्तम । शपेयं त्वामहं क्रोधान्न मेऽत्रास्ति विचारणा । २२९०